

ემროპის სოციალური ქარტია

1961 წლის 18 ოქტომბერი

მოცემულ ქარტიაზე ხელმოწერილ ევროპის საბჭოს წევრი ქვეყნების მთავრობები

თვლიან, რომ ევროპის საბჭოს მიზანია მიაღწიოს მისი წევრების დარაზმულობას მათთვის საერთო იდეალებისა და პრინციპების დაცვისა და განხორციელებისათვის, ხელი შეუწყოს მათ ეკონომიკურ და სოციალურ პროგრესს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვისა და შემდგომი უზრუნველყოფის გზით.

თვლიან, რომ რომში, 1950 წლის 4 ნოემბერს ხელმოწერილ ევროპის კონვენციაში ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის შესახებ და პარიზში, 1952 წლის 20 მარტს ხელმოწერილ კონვენციაზე დართულ ოქმში ევროპის საბჭოს წევრები შეთანხმდნენ, უზრუნველყონ თავიანთი მოქალაქეებისათვის ამ დოკუმენტებში მითითებული სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებები და თავისუფლებები.

მიიჩნევენ, რომ სოციალური უფლებების განხორციელება უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს რასის, კანის ფერის, სქესის, რელიგიის, პოლიტიკური შეხედულებების, ეროვნული კუთვნილების თუ სოციალური წარმომავლობის ნიშნის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

იღებენ მტკიცე გადაწყვეტილებას, ერთობლივად შეიმუშაონ ღონისძიებანი, როგორც ქალაქის, ისე სოფლის მოსახლეობისათვის სოციალური ყოფა-ცხოვრების უზრუნველყოფისათვის და ცხოვრების ღონის ასამაღლებლად შესაბამისი დაწესებულებების და მოქმედებების დახმარებით.

შეთანხმდნენ შემდეგზე:

ნაწილი I

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ყველა შესაბამისი საშუალებით განხორციელებულ როგორც ეროვნულ, ისე საერთაშორისო პოლიტიკაში მიზნად ისახავენ ისეთი პირობები შექმნან, რომლებიც ხელს შეუწყობენ შემდეგი უფლებებისა და პრინციპების განხორციელებას:

1. ყოველ ადამიანს უფლება აქვს გამოკვებოს თავისი თავი შრომით, რომელსაც ირჩევს საკუთარი ნებით;
2. ყოველ მშრომელს უფლება აქვს ჰქონდეს სამართლიანი სამუშაო პირობები;
3. ყოველ მშრომელს უფლება აქვს ჰქონდეს სამუშაო პირობები, რომლებიც პასუხობენ უსაფრთხოებისა და ჰიგიენის მოთხოვნებს;
4. ყოველ მშრომელს უფლება აქვს მიიღოს სამართლიანი გასამრჯელო, რომელიც საჭიროა მისი და მისი ოჯახის ცხოვრების ნორმალური დონის შენარჩუნებისათვის;
5. ყოველ მშრომელს და მეწარმეს უფლება აქვს თავისი ეკონომიკური და სოციალური ინტერესების დასაცავად თავისუფლად გაერთიანდეს ეროვნულ ან საერთაშორისო ორგანიზაციებში;
6. ყოველ მუშას ან მეწარმეს უფლება აქვს დადოს კოლექტიური ხელშეკრულება;
7. ბავშვებსა და მოზარდებს უფლება აქვთ განსაკუთრებულად იყვნენ დაცული იმ ფიზიკური და მორალური ზარალისაგან, რომელიც მათ ემუქრება;
8. ორსულობის პერიოდში მომუშავე ქალებს და სხვა მომუშავე ქალებს, გარემოებების გათვალისწინებით, უფლება აქვთ მოითხოვონ მათი შრომა სპეციალურად იყოს დაცული;
9. ყოველ ადამიანს უფლება აქვს მიიღოს შესაბამისი მომსახურება პროფესიონალურ-ტექნიკური ორიენტაციის სფეროში, რომელიც დაეხმარება აირჩიოს მისი ინტერესების და პირადი უნარის შესაბამისი პროფესია;
10. ყოველ ადამიანს უფლება აქვს ჰქონდეს შესაბამისი პირობები პროფესიონალურ-ტექნიკური მომზადებისათვის;
11. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება გამოიყენოს ნებისმიერი ზომები, რომელთა მეშვეობით მიაღწევს ჯანმრთელობის შესაძლო უმაღლეს დონეს;
12. ყოველ მშრომელს და მის კმაყოფაზე მყოფ პირს აქვს სოციალური დაზღვევის უფლება;
13. ყოველ ადამიანს, რომელიც არ ფლობს შესაბამის სახსრებს, უფლება აქვს ისარგებლოს სოციალური და სამედიცინო დახმარებით;
14. ყოველ ადამიანს უფლება აქვს ისარგებლოს სოციალური უზრუნველყოფის სფეროში მომსახურებით;
15. არაშრომისუნარიან პირებს აქვთ პროფესიული მომზადების მიღების, შრომითი მოწყობის და განსაზღვრულ ადგილზე დასახლების უფლება, მიუხედავად მათი შრომისუნარიანობის წარმომშობი მიზეზისა და ხასიათისა;
16. ოჯახს, რომელიც საზოგადოების ძირითად უჯრედს წარმოადგენს, უფლება აქვს დაცულ იქნეს სოციალურად, სამართლებრივად და ეკონომიურად მისი ყოველმხრივი განვითარების მიზნით;
17. დედებს და ბავშვებს, დამოუკიდებლად მათი ოჯახური მდგომარეობისა და ოჯახური კავშირებისაგან, უფლება აქვთ იქონიონ შესაბამისი სოციალური და მატერიალური უზრუნველყოფა.

18. მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერი მხარის მოქალაქეს უფლება აქვს მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერი მეორე მხარის ტერიტორიაზე აწარმოოს შემოსავლის მომტანი მოღვაწეობა ამ ტერიტორიის მოქალაქეებთან თანაბარ უფლებრივ საფუძველზე შეზღუდვებით, რომლებიც გამოწვეულია საფუძველიანი ეკონომიკური ან სოციალური მიზეზებით;
19. მოლაპარაკებაში მონაწილე რომელიმე მხარის მოქალაქე მუშა მიგრანტებს, აგრეთვე მათ ოჯახებს, უფლება აქვთ დაცულ იყვნენ და მიღონ დახმარება მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერი სხვა მხარის ტერიტორიაზე.

ნაწილი II

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები, როგორც ეს III ნაწილშია გათვალისწინებული ვალდებულებას იღებენ ჩათვალონ თავი დაკავშირებულად ვალდებულებით, რომლებიც ჩამოთვლილია ქვემოთ მუხლებსა და პუნქტებში.

მუხლი 1

შრომითი უფლების ეფექტურად განხორციელების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულებას იღებენ:

1. აღიარონ ერთ-ერთ ძირითად მიზნად და ვალდებულებად რაც შეიძლება მაღალი და სტაბილური დასაქმების დონის მიღწევა და შენარჩუნება, რათა უზრუნველყოფილი იქნეს სრული დასაქმება;
2. ეფექტურად დაიცვან მშრომელის უფლება, გამოიმუშაოს საარსებო სახსრები მის მიერ თავისუფლად არჩეული შრომის საქმიანობის მეშვეობით;
3. ყოველ მშრომელს შესთავაზოს ან ყოველი მშრომელისათვის შემოიღონ უფასო მომსახურება დასაქმების საკითხებთან დაკავშირებით;
4. ორგანიზებულ იქნეს ან გაფართოვდეს შესაბამისი პროფე- სიონალური ორიენტაცია, სწავლება და ხელახალი შრომითი მომზადება.

მუხლი 2

სამართლიანი შრომითი პირობებით სარგებლობის უფლება

სამართლიანი შრომითი პირობების უზრუნველყოფის მიზნით მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულებას იღებენ:

1. უზრუნველყონ შრომითი დღის და შრომითი კვირის მისაღები ხანგრძლივობა და თანდათანობით შეამცირონ სამუშაო კვირა იმდენად, რამდენადაც ამის საშუალებას იძლევა შრომის მწარმოებლურობის ზრდა და მასთან დაკავშირებული სხვა ფაქტორები;
2. დაწესდეს ოფიციალური ანაზღაურებადი დღესასწაულები;

3. უზრუნველყოფილი იქნეს ანაზღაურებადი ყოველწლიური შევებულების ორგანიზება ორი კვირის ხანგრძლივობით;
4. დადგენილი წესის მიხედვით გათვალისწინებულ იქნეს დამატებითი ანაზღაურებადი დასვენების დღეები ან შემცირებული სამუშაო დღეები მუშებისათვის, რომელნიც დასაქმებული არიან სახიფათო ან ჯანმრთელობისთვის მავნე საწარმოში;
5. უზრუნველყონ ყოველკვირეული დასვენება, რომელიც შეძლებისდაგვარად უნდა დაემთხვეს შესაბამის ქვეყანაში ან რეგიონში ტრადიციის ან ადათის თანახმად დასვენების დღედ მიჩნეულ დღეს.

მუხლი 3

უსაფრთხოებისა და ჰიგიენის მოთხოვნების შესატყვისი სამუშაო პირობებით სარგებლობის უფლება

უსაფრთხოებისა და ჰიგიენის მოთხოვნების შესატყვისი სამუშაო პირობებით სარგებლობის უფლების ეფექტური განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

1. მიიღონ შრომის უსაფრთხოების და ჰიგიენის წესები;
2. უზრუნველყონ ამგვარი წესების დაცვა კონტროლის მეშვეობით;
3. აუცილებლობის მიხედვით კონსულტაციები მიეცეს მეწარმეთა და მუშათა ორგანიზაციებს იმ ზომების შესახებ, რომლებიც მიმართულია სამრეწველო საწარმოებში უსაფრთხოების და ჰიგიენის პირობების გაუმჯობესებისაკენ.

მუხლი 4

სამართლიანი ანაზღაურების უფლება

სამართლიანი ანაზღაურების უფლების ეფექტური განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

1. აღიარონ მშრომელთა უფლება მიიღონ ანაზღაურება, რომელიც მათ და მათ ოჯახებს დამაკმაყოფილებელი არსებობის საშუალებას მისცემს;
2. ზოგიერთი შემთხვევის გარდა, აღიარონ მუშათა უფლება დამატებითი ანაზღაურების მიღებისა ზეგანაკვეთური სამუშაოსათვის;
3. აღიარებულ იქნეს მამაკაცთა და ქაღთა უფლება – თანაბარი შრომისათვის მიიღონ თანაბარი ანაზღაურება;
4. აღიარებულ იქნეს ყველა მშრომელის უფლება შეტყობინების მისაღებ პერიოდში დაქირავებული შრომის შეწყვეტის შესახებ;
5. ნება დართონ ანაზღაურებიდან გამოკვეთვისა იმ პირობების დაცვით და იმ მოცულობით, რომელთაც ითვალისწინებს ეროვნული კანონმდებლობა ან დებულებანი, ან რომლებიც დამტკიცებულია კოლექტიურ შეთანხმებაში ან არბიტრაჟის გადაწყვეტილებებში. ამ უფლებათა განხორციელება

უზრუნველყოფილია თავისუფლად დადებული კოლექტიური ხელშეკრულებების დახმარებით, რომლებიც შედგენილია ანაზღაურების რეგულირების მექანიზმის კანონის საფუძველზე ან სხვა საშუალებებით, რომელნიც პასუხობენ ეროვნულ პირობებს.

მუხლი 5

გაერთიანების უფლება

თავიანთი ეკონომიკური და სოციალური ინტერესების დასაცავად, მუშათა და მეწარმეთა ადგილობრივი, ეროვნული ან საერთაშორისო ორგანიზაციების თავისუფლად შექმნის და მათში შესვლის უზრუნველყოფისა და წახალისებისათვის მონაწილე მხარეები კისრულობენ უზრუნველყოფას, რომ ეროვნულ კანონმდებლობაში არ შედიოდეს ამ თავისუფლების შემზღვეველი ნორმები. რამდენად ეხება ამ მუხლში მითითებული გარანტიები პოლიციას, განისაზღვრება ეროვნული კანონებით ან დებულებებით. ასევე, ეროვნული კანონებით ან დებულებებით განისაზღვრება, რამდენად ეხება ეს გარანტიები შეიარაღებულ ძალებს და მათში გაერთიანებულ პირებს.

მუხლი 6

კოლექტიური ხელშეკრულებების დადების უფლება

კოლექტიური ხელშეკრულების დადების უფლების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. ხელი შეუწყონ მუშათა და მეწარმეთა შორის ერთობლივი კონსულტაციების ჩატარებას;
2. ხელი შეუწყონ, როდესაც ეს აუცილებელი და მიზანშეწონილია, შეიქმნას მექანიზმი მეწარმეთა ან მეწარმეთა ორგანიზაციების მუშათა ორგანიზაციებთან ნებაყოფლობითი მოლაპარაკებებისა კოლექტიური შეთანხმების საფუძველზე დასაქმების პირობების რეგულირების მიზნით;
3. ხელი შეუწყონ, რათა შეიქმნას და გამოყენებულ იქნეს შერიგების და ნებაყოფლობითი არბიტრაჟის შესაბამისი მექანიზმი შრომითი დავის გადასაწყვეტად; და აღიარებენ;
4. მუშათა და მეწარმეთა უფლებას – კოლექტიურად იმოქმედონ ინტერესთა კონფლიქტის შემთხვევაში გაფიცვის უფლების ჩათვლით, იმ პირობით, რომ დაცული იქნება ადრე დადებული კოლექტიური შეთანხმებიდან გამომდინარე ვალდებულებანი.

მუხლი 7

ბავშვთა და მოზარდთა დაცვის უფლება

ბავშვთა და მოზარდთა დაცვის უფლების უზრუნველყოფის მიზნით მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. უზრუნველყონ, რომ სამუშაოზე მიღების მინიმალური ასაკი შეადგენდეს 15 წელს იმ შემთხვევების გარდა, როდესაც ბავშვები დასაქმებული არიან კანონით გათვალისწინებულ მსუბუქ სამუშაოებზე, რომლებიც ზიანს არ აყენებს მათ ჯანმრთელობას, ფსიქიურ მდგომარეობას ან განათლებას;
2. მოითხოვონ ჯანმრთელობისათვის სახიფათო და მავნე ზოგიერთ სპეციალობაზე სამუშაოდ მისაღები მინიმალური ასაკის გაზრდა;
3. მიაღწიონ, რომ სასკოლო ასაკის პირნი არ გამოიყენონ იმ სახის სამუშაოებზე, რომლებიც არ აძლევთ მათ განათლების დასრულების საშუალებას;
4. მიაღწიონ 16 წლამდე ასაკის პირთა სამუშაო საათების შემცირებას მათი განვითარების და კერძოდ, მათი პროფესიული მომზადების მოთხოვნებიდან გამომდინარე;
5. აღიარონ ახალგაზრდა მუშების და შეგირდების მიერ სამართლიანი ანაზღაურების ან სხვა შესაბამისი დამატებების მიღების უფლება.
6. მიაღწიონ, რომ ჩვეულებრივი სამუშაო დღის განმავლობაში მოზარდების მიერ პროფესიონალურ მომზადებაზე დახარჯული დრო მეწარმის თანხმობით ჩაითვალოს სამუშაო დღის ნაწილად.
7. მიაღწიონ, რომ 16 წლამდე ასაკის მომუშავეებს ჰქონდეთ უფლება მიიღონ ყოველწლიური ფასიანი შევსება არანაკლებ 3 კვირის ხანგრძლივობით.
8. მიაღწიონ, რომ 18 წლამდე ასაკის პირნი არ გამოიყენონ ღამის სამუშაოებზე იმ სახის სამუშაოთა გამოკლებით, რომლებიც გათვალისწინებულია ეროვნული კანონებით ან დებულებებით.
9. მიაღწიონ, რომ ეროვნული კანონებით ან დებულებებით გათვალისწინებულ სამუშაოებზე დასაქმებულმა 18 წლამდე ასაკის პირებმა გაიარონ რეგულარული სამედიცინო შემოწმება.
10. უზრუნველყონ სპეციალური დაცვა ფიზიკური და მორალური ზარალისაგან, რომლის მსხვერპლი შეიძლება გახდეს ბავშვი და მოზარდი. კერძოდ კი საშიშროებისაგან, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ არის დაკავშირებული მათ სამუშაოსთან.

მუხლი 8

მომუშავე ქალთა დაცვის უფლება

მომუშავე ქალთა დაცვის უფლების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. ქალებს, რომლებსაც ეკუთვნით შვილები მშობიარობამდე და მშობიარობის შემდეგ არანაკლებ 12 კვირის განმავლობაში მისცენ ფასიანი შვილები, საკმარისი დახმარება სოციალური უზრუნველყოფისათვის ან დახმარება საზოგადოებრივი ფონდებიდან.
2. ჩათვალონ უკანონოდ თუ სამსახურიდან დათხოვნის შესახებ მეწარმე აცნობებს ქალს მისი მშობიარობასთან დაკავშირებულ შვილებში ყოფნის დროს ან აცნობებს ამგვარ გადაწყვეტილებას მაშინ, როდესაც მისი არყოფნის დროს იწურება შეტყობინების ვადა.
3. უზრუნველყონ რომ მეტუბურ დედებს ჰქონდეთ ბავშვის გამოკვებისათვის საკმარისი თავისუფალი დრო.
4. a. რეგულირება გაუწიონ მრეწველობაში ღამის ცვლაში ქალების სამუშაოდ მიღებას.
b. აკრძალონ ქალების სამუშაო ძალად გამოყენება მიწისქვეშა სამთამადნო სამუშაოებზე და შესაბამისად იმ სახის სამუშაოებზე, რომელთა შესრულება შეუფერებელია მათთვის საშიშროების, ჯანმრთელობისათვის საზიანო მოქმედების ან სიმძიმის გამო.

მუხლი 9

პროფესიონალური ორიენტაციის უფლება

პროფესიონალური ორიენტაციის უფლების ეფექტური განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ, აუცილებლობის თანახმად უზრუნველყონ ან წახალისონ მომსახურება, რომელიც დაეხმარება ყველა პირს მათ შორის ინვალიდებს გადაწყვიტოს პროფესიის არჩევასთან და მის ათვისებასთან დაკავშირებული პრობლემები, მათი ინდივიდუალური თავისებურებების და მოცემული პროფესიის ათვისებისადმი მათი დამოკიდებულების გათვალისწინებით. ეს მომსახურება უფასო უნდა იყოს როგორც არასრულწლოვანთათვის, მოსწავლეთა ჩათვლით, ისე მოზრდილთათვის.

მუხლი 10

პროფესიონალური განათლების უფლება

პროფესიონალური განათლების უფლების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. უზრუნველყონ ან წახალისონ აუცილებლობის შესაბამისად ყველა პირის მათ შორის ინვალიდების ტექნიკური ან პროფესიონალური განათლება მეწარმეთა და მუშათა ორგანიზაციებთან კონსულტაციის მეშვეობით და გამომდინარე ინდივიდუალური შესაძლებლობებიდან საშუალება მისცენ მათ მიიღონ უმაღლესი ტექნიკური და საუნივერსიტეტო განათლება
2. უზრუნველყონ ან ხელი შეუწყონ მოსწავლეთა მომზადების სისტემის შექმნას და სხვადასხვა სპეციალობით ვაუებისა და გოგონების მომზადების სხვა სისტემური ღონისძიებების გატარებას.
3. უზრუნველყონ ან ხელი შეუწყონ, რომ აუცილებლობის შესაბამისად შეიქმნას:
 - a. სათანადო და ადვილად მისაღწევი სასწავლო ბაზა მოზრდილი მუშებისათვის.
 - b. სპეციალური ცენტრები მოზრდილი მუშების ხელახალი მომზადებისათვის, რაც განპირობებულია ტექნიკური პროგრესით ან ახალი ტენდენციების შემოღებით დასაქმების სფეროში.
4. ხელი შეუწყონ ისეთი შესაბამისი ღონისძიებების, შედავათების სრულად გამოყენებას, როგორცაა:
 - a. ყოველგვარი დანარიცხების და გადასახადების შემცირება ან აღკვეთა;
 - b. შესაბამის შემთხვევებში ფინანსური დახმარების გაწევა;
 - c. სამუშაოს მიმცემის თხოვით მუშაობის პერიოდში მუშის მომზადებაზე დახარჯული დროის ჩათვლა სამუშაო დღის ნაწილად;
 - d. შესაბამისი კონტროლის დროს მეწარმეთა და მუშათა ორგანიზაციებთან კონსულტაციის მეშვეობით უზრუნველყოფილი იქნეს შეგირდთა ეფექტურად მომზადება და ახალგაზრდა მუშათათვის სხვა სასწავლო ღონისძიებების განხორციელება, ასევე ახალგაზრდა მუშათა ინტერესების დაცვა მთლიანობაში.

მუხლი 11

ჯანმრთელობის დაცვის უფლება

ჯანმრთელობის დაცვის უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ უშუალოდ სახელმწიფოებთან ან კერძო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით მიიღონ შესაბამისი ზომები რომლებიც მიმართულია:

1. მაქსიმალურად მისაღწევ დონეზე ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესების გამომწვევი მიზეზების აღკვეთისაკენ;
2. ჯანმრთელობის განმტკიცებისათვის და ჯანმრთელობის საკითხში პირადი პასუხისმგებლობის წახალისების კონსულტაციური დახმარების და სასწავლო ბაზის უზრუნველყოფისაკენ;
3. მაქსიმალურად შესაძლო დონეზე ეპიდემიოლოგიური, ენდემური და სხვა დაავადებების აღკვეთისაკენ.

მუხლი 12

სოციალური უზრუნველყოფის უფლება

სოციალური უზრუნველყოფის უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. შექმნან და განაგრძონ სოციალური უზრუნველყოფის სისტემის გამოყენება;
2. დამაკმაყოფილებელ დონეზე შეინარჩუნონ სოციალური უზრუნველყოფის სისტემა, ყოველ შემთხვევაში იმ დონეზე მაინც, რომელიც აუცილებელია სოციალური უზრუნველყოფის მინიმალური ნორმების შესახებ საერთაშორისო კონვენციის (№102) რატიფიცირებისათვის.
3. თანდათანობით უფრო მაღალ დონეზე აიყვანონ სოციალური უზრუნველყოფის სისტემა.
4. მიიღონ ღონისძიებანი შესაბამისი ორმხრივი და მრავალმხრივი ხელშეკრულების დადებით ან სხვა საშუალებებით და ამ შემთხვევებში ჩამოთვლილი პირობების დაცვით უზრუნველყონ:
 - a. ერთნაირი რეჟიმი თავისი მოქალაქეებისა და მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარის მოქალაქეთა სოციალური უზრუნველყოფის უფლებების საკითხში. მასში შედის სოციალური უზრუნველყოფის სფეროში არსებული კანონმდებლობის თანახმად მიღებული შედეგათების შენარჩუნება მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეებს შორის ტერიტორიებზე იმ პირთა ნებისმიერი გადაადგილებისას, რომელიც სარგებლობდა სოციალური უზრუნველყოფით;
 - b. მიცემა შენარჩუნება ან აღდგენა სოციალური უზრუნველყოფის უფლებებისა იმგვარი საშუალებებით როგორცაა მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი

მხარის კანონმდებლობის თანახმად დაზღვევის პეროდებისა და დამთავრებული სამუშაოს სტაჟის შეჯამება.

მუხლი 13

სოციალური და სამედიცინო დახმარების უფლება

სოციალური და სამედიცინო დახმარების უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

1. უზრუნველყონ რომ ყოველმა პირმა, რომელსაც არა აქვს საკმარისი სახსრები და არ შეუძლია თავისი ძალებით ან სხვა საშუალებებით მოიპოვოს ამგვარი სახსრები, კერძოდ სოციალური უზრუნველყოფის სისტემის ფარგლებში არსებული შეღავათების ხარჯზე – მიიღოს აუცილებელი დახმარება, ხოლო ავადმყოფობის შემთხვევაში მისი მდგომარეობის შესაბამისი მოვლა გაეწიოს;
2. უზრუნველყონ, რომ ამგვარი დახმარების მიმღები პირების პოლიტიკური და სოციალური უფლებები არ შეიზღუდოს;
3. მიაღწიონ რომ ყოველმა ადამიანმა შეძლოს შესაბამისი სახელმწიფო ან კერძო სამსახურების მეშვეობით მიიღოს ისეთი კონსულტაცია ან პირადი დახმარება, რომელიც საჭიროა პირადი ან ოჯახური გასაჭირის ღკვეთის, თავიდან აცილების ან შემსუბუქებისათვის.
4. მათ ტერიტორიაზე მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარეთა მოქალაქეებისადმი განხორციელდეს ამ მუხლის 1, 2 და 3 პუნქტებში მითითებული დებულებანი თავის მოქალაქეებთან თანაბარ პირობებში კანონიერად, თანახმად 1953 წლის 11 დეკემბერს პარიზში დადებული ევროპის კონვენციისა სოციალური და სამედიცინო დახმარების შესახებ.

მუხლი 14

სოციალური უზრუნველყოფის მომსახურებით სარგებლობის უფლება

სოციალური უზრუნველყოფის მომსახურებით სარგებლობის უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულიებას იღებენ:

1. განავითარონ და შემოიღონ მომსახურების იმგვარი ფორმები, რომლებიც სოციალური მოდერნიზაციის მეთოდების მეშვეობით ხელს შეიწყობენ ცალკეული პირებისა და ჯგუფების კეთილდღეობას და განვითარებას, მათ შეგუებას არსებულ სოციალურ გარემოსთან;
2. წაახალისონ ცალკეულ პირთა ნებაყოფლობითი ან სხვა ორგანიზაციების მონაწილეობა ამგვარი მომსახურების შექმნასა და გაწევაში.

მუხლი 15

ფიზიკურად და გონებრივად არაშრომისუნარიანი პირების უფლება პროფესიული მომზადების მიღების, შრომისუნარიანობის აღდგენისა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დაბრუნებისა ფიზიკურად და გონებრივად არაშრომისუნარიანი პირების პროფესიონალური მომზადების მიღების, შრომისუნარიანობის აღდგენის და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დაბრუნების უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებული იქნებიან:

1. მიიღონ შესაბამისი ზომები სასწავლო დაწესებულებების, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, სახელმწიფოს ან კერძო სპეციალიზებული დაწესებულებების ორგანიზების თაობაზე;
2. მიიღონ შესაბამისი ზომები შრომის უნარდაკარგული ადამიანების შრომითი მოწყობისათვის – სპეციალიზებული შრომითი მოწყობის სამსახურების შესაქმნელად, სპეციალური სამუშაო პირობების მქონე დაწესებულებების დასაარსებლად, მიიღონ ზომები და წახალისონ სამუშაოთა მიმცემები, რომ ინვალიდებს მიეცეთ სამუშაო.

მუხლი 16

ოჯახის სოციალური, სამართლებრივი და ეკონომიური დაცვის უფლება

საზოგადოების ძირითადი უჯრედის, ოჯახის სრული განვითარების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებული იქნებიან ითანამშრომლონ ოჯახური ცხოვრების ეკონომიკური, სამართლებრივი და სოციალური დაცვის საქმეში ისეთი საშუალებებით, როგორცაა სოციალური და ოჯახური დახმარება, საგადასახადო შეღავათები, ოჯახის უზრუნველყოფა ბინით, დახმარება ახალშეუღლებულთათვის და სხვა შესაბამისი საშუალებებით.

მუხლი 17

დედათა და ბავშვთა სოციალური და ეკონომიკური დაცვის უფლება

დედათა და ბავშვთა სოციალური და ეკონომიკური დაცვის უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები მიიღებენ ყველა შესაბამის და აუცილებელ ზომებს ამ მიმართულებით, შესაბამისი ინსტიტუტების ან სამსახურების შექმნის და შენახვის ჩათვლით.

მუხლი 18

მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარეთა ტერიტორიაზე შემოსავლის მომტანი მოღვაწეობის უფლება

მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარეთა ტერიტორიაზე შემოსავლის მომტანი მოღვაწეობის უფლების ეფექტურად განხორციელებისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ:

1. გამოიყენონ სათანადო დებულებანი, იხელმძღვანელონ სტუმართმოყვარეობის სულისკვეთებით;
2. გაადვილონ არსებული ფორმალობანი და შეამცირონ ან აღკვეთონ საგერბო და სხვა გადასახადები, რომლებსაც იხდიან უცხოელი მუშები ან მათი დამქირავებლები;
3. მოახდინონ ინდივიდუალურად ან კოლექტიურად იმ დებულებათა ლიბერალიზაცია, რომლებიც აწესრიგებენ უცხოელი მუშების დაქირავებას და აღიარონ;
4. თავისი მოქალაქეების უფლება გაემგზავრონ ქვეყნიდან, რათა შემოსავლის მომტან მოღვაწეობას მიჰყონ ხელი მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარის ტერიტორიაზე.

მუხლი 19

მუშა-იმიგრანტების და მათი ოჯახების დაცვისა და დახმარების უფლება

მუშა-იმიგრანტების და მათი ოჯახების დაცვისა და დახმარების უფლების უზრუნველყოფისათვის მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ვალდებულია იღებენ მოლაპარაკებაში მონაწილე ნაბისმიერი სხვა მხარის ტერიტორიაზე:

1. ნება დართონ ან უზრუნველყონ, რომ შესაბამისი და უფასო ზომები იქნეს მიღებული ამგვარი მუშებისათვის დახმარების გასაწევად. განსაკუთრებით – სწორი ინფორმაციის მისაღებად და რამდენადაც ამის საშუალებას იძლევა ეროვნული კანონები და დებულებანი, მიიღონ შესაბამისი ზომები ემიგრაციისა და იმიგრაციასთან დაკავშირებული დაბნეულობის შემომტანი პროპაგანდის აღსაკვეთად;
2. მიიღონ მათი იურისდიქციის ფარგლებში შესაბამისი ზომები, რათა შემსუბუქდეს ამგვარი მუშების და მათი ოჯახების ერთი ადგილიდან მეორეზე გადასვლა, მიღება; უზრუნველყონ შესაბამისი დახმარების გაწევა ადგილიდან ადგილზე გადასვლის დროს ჯანმრთელობის დაცვისა და სამედიცინო მომსახურების სფეროში.
3. წაახალისონ, როდესაც ეს აუცილებელია. თანამშრომლობა ემიგრაციისა და იმიგრაციის ქვეყნების სახელმწიფო და კერძო სოციალურ სამსახურებს შორის;
4. მუშა-იმიგრანტებს თავიანთი ტერიტორიების ფარგლებში კანონიერ საფუძველზე შეუქმნან იმდენად ხელსაყრელი რეჟიმი, რამდენადაც ამის საშუალებას იძლევა

კანონები ან დებულებები ან ადმინისტრაციული ხელისუფლების მხრივ კონტროლი. მუშა-იმიგრანტთა რეჟიმი უნდა იყოს არანაკლებ ხელსაყრელი, ვიდრე რეჟიმი, რომელიც შექმნილია მოცემული სახელმწიფოს მოქალაქეთათვის შემდეგი საკითხების მოსაგვარებლად:

- a. დაჯილდოვება და შრომისა და დაქირავების სხვა პირობები;
 - b. პროფესიული კავშირების წევრობა და კოლექტიური ხელშეკრულების უპირატესობებით სარგებლობა;
 - c. ბინით უზრუნველყოფა.
5. უზრუნველყონ, რათა მუშა-იმიგრანტებს მათი ტერიტორიების ფარგლებში კანონიერ საფუძველზე ჰქონდეთ ისეთივე ხელსაყრელი რეჟიმი, როგორც განკუთვნილია მოცემული ქვეყნის მოქალაქეთათვის უმუშევრობისაგან დაზღვევის ფონდში შესატანების გადახდის, მომუშავეთა მიერ გადასახადებისა და შესატანების გადახდის მოსაგვარებლად.
6. მაქსიმალურად შეუწყონ ხელი იმ უცხოელი მუშების ოჯახების გაერთიანებას, რომელთაც ნებადართული აქვთ დასახლდნენ მოცემულ ტერიტორიაზე;
7. უზრუნველყონ მუშა-იმიგრანტებისათვის თავიანთი ტერიტორიების ფარგლებში კანონიერ საფუძველზე შეიქმნას არანაკლებ ხელსაყრელი რეჟიმი ამ მუხლში მითითებული საკითხების სასამართლოს წესით განხილვისათვის, ვიდრე არსებობს მოცემული ქვეყნის მოქალაქეთათვის.
8. მათ ტერიტორიაზე კანონიერად მცხოვრებ მუშა-იმიგრანტებს მისცენ გარანტია, რომ ისინი არ გასახლდებიან ქვეყნიდან გარდა შემთხვევებისა, როდესაც საფრთხეს უქმნიან ეროვნულ უშიშროებას, ან ზიანს აყენებენ საზოგადოებრივ ინტერესებს ან მორალს;
9. კანონის ფარგლებში ნება დართონ მუშა-იმიგრანტებს გაგზავნონ შემოსავლის და დანაზოგების მათ მიერვე განსაზღვრული ნაწილის გზავნილები;
10. ამ მუხლში მითითებული დაცვა და დახმარება შესაბამისი საშუალებით შესაძლებლობის ფარგლებში, გაეწიოთ იმ მიგრანტებს, რომლებიც დაქირავებით არ მუშაობენ

ნაწილი III

მუხლი 20

ვალდებულებანი

1. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი მხარე ვალდებულებას იღებს:
 - a. ამ ქარტიის I ნაწილი მიიჩნიოს იმ მიზანთა დეკლარაციად, რომელთა განხორციელებას ის შეეცდება ყველა არსებული საშუალებით, როგორც ეს მითითებულია I ნაწილის შესავალ დებულებაში;
 - b. თავისთვის აუცილებელი ძალის მქონედ სცნონ ამ ქარტიის II ნაწილის სულ ცოტა ხუთი მუხლიდან: 1, 5, 6, 12, 13, 16 და 19 პუნქტები;

- c. გარდა ქვეპუნქტში მითითებული მუხლებისა აუცილებელი ძალის მქონედ ითვლება მის მიერ შერჩეული ამ ქარტიის II ნაწილის მუხლები და დანომრილი პუნქტები, იმდენი, რამდენსაც თანად აირჩევს მოლაპარაკებაში მონაწილე სახელმწიფო. მაგრამ იმ პირობით, რომ მისთვის აუცილებელი ძალის მქონე მუხლების რიცხვი არ უნდა იყოს 10-ზე ნაკლები, ხოლო პუნქტებისა – 45-ზე ნაკლები;
2. ამ ქარტიის I პუნქტის ბ და ც ქვეპუნქტების შესაბამისად არჩეული მუხლების ან პუნქტების შესახებ ეცნობება ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს მოლაპარაკებაში მონაწილე სახელმწიფოს მიერ სარატიფიკაციო დოკუმენტის შესანახად ან დასამტკიცებლად ჩაბარების დროს;
 3. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველ მხარეს მოგვიანებით შეუძლია შეატყობინოს გენერალურ მდივანს, რომ თავისთვის აუცილებელ ძალის მქონედ მიაჩნია ქარტიის II ნაწილის ნებისმიერი მუხლი ან ნებისმიერი პუნქტი, რომელიც მას ჯერჯერობით არ უღიარებია ამ მუხლის I პუნქტის შესაბამისად. ამგვარი მოგვიანებით მიღებული ვალდებულებანი სარატიფიკაციო ან დასამტკიცებელი დოკუმენტის შემადგენელ ნაწილად ითვლება და ძალაში შედის შეტყობინებიდან 30-ე დღეს.
 2. გენერალური მდივანი ქარტიის ამ ნაწილის თანახმად მიღებული ყოველი შეტყობინების შესახებ აცნობებს ქარტიაზე ხელისმომწერ ყველა მთავრობას და შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს.
 3. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი მხარე ეროვნული პირობების შესაბამისად ქმნის შრომის ინსპექციის სისტემას.

ნაწილი IV

მუხლი 21

მოსხენებანი მიღებული გადაწყვეტილებების შესახებ

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს წელიწადში ორჯერ უგზავნიან მოხსენებას, რომლის ფორმას განსაზღვრავს მინისტრთა კომიტეტი. მოხსენება შეეხება ქარტიის II ნაწილის იმ დებულებათა გამოყენებას, რომელიც მიღებულია სახელმწიფოთა მიერ.

მუხლი 22

მოსხენებანი იმ დებულებათა შესახებ, რომლებიც არ იქნა მიღებული

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ მინისტრთა კომიტეტის თხოვნით გენერალურ მდივანს უგზავნიან მოხსენებებს ქარტიის II ნაწილის იმ დებულებათა შესახებ, რომლებიც არ იქნა მიღებული ქარტიის დამტკიცების ან ან შემდგომი შეტყობინების დროს. მინისტრთა კომიტეტი

პერიოდულად ადგენს რომელი დებულების შესახებ უნდა მომზადდეს მოხსენება და როგორი ფორმით უნდა იყოს იგი წარმოდგენილი.

მუხლი 23

პირების გაგზავნა

1. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი სახელმწიფო 21-ე და 22-ე მუხლებში მითითებული მოხსენებების პირებს უგზავნის იმ ეროვნულ ორგანიზაციებს, რომლებიც მეწარმეთა და პროფკავშირთა საერთაშორისო ორგანიზაციების წევრები არიან და რომელთა წარმომადგენლები 27-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად მიწვეულნი არიან სამთავრობო სოციალური კომიტეტის ქვეკომიტეტის სხდომებზე დასასწრებად.
2. მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები მხარეთა თხოვნის საფუძველზე გენერალურ მდივანს აცნობებენ მოხსენებათა შესახებ ან მოხსენებათა გარშემო ეროვნული ორგანიზაციების მიერ გამოთქმულ ყოველგვარ მოსაზრებას.

მუხლი 24

მოხსენებათა განხილვა

21-ე და 22 მუხლების თანახმად გენერალური მდივნისადმი წარდგენილი მოხსენებების განხილვას ახდენს ექსპერტთა კომიტეტი, მასვე წარედგინება განსახილველად 23-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად გენერალური მდივნის სახელზე გაგზავნილი მოხსენებანი.

მუხლი 25

ექსპერტთა კომიტეტი

1. ექსპერტთა კომიტეტი შედგება 7 წევრისაგან რომელთაც ნიშნავს მინისტრთა კომიტეტი მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეების მიერ წამოყენებული დამოუკიდებელი ექსპერტებისაგან. ისინი უნდა გამოირჩეოდნენ კეთილსინდისიერებით და საერთაშორისო სოციალური საკითხების სფეროში მაღალი კომპეტენტურობით;
2. კომიტეტის წევრი ინიშნება 6 წლის ვადით. შეიძლება მათი არჩევა ახალი ვადით. მაგრამ თავდაპირველად არჩეული წევრებიდან ორის უფლებამოსილება იწურება ოთხი წლის გასვლის შემდეგ.
3. მინისტრთა კომიტეტი წევრთა თავდაპირველი დანიშვნისთანავე კენჭისყრით არჩევს იმ წევრთა ვინაობას, რომელთა უფლებამოსილებაც იწურება თავდაპირველი პერიოდის ოთხი წლის გასვლის შემდეგ.
4. ექსპერტთა კომიტეტის წევრი, დანიშნული ნაცვლად წევრისა, რომლის უფლებამოსილების ვადა არ გასულა, თანამდებობაზე რჩება მისი წინამორბედის უფლებამოსილების ვადის გასვლამდე.

მუხლი 26

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მონაწილეობა

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციას სთავაზობენ დანიშნოს წარმომადგენელი სათათბირო ხმის უფლებით ექსპერტთა კომიტეტის სხდომებზე დასასწრებად.

მუხლი 27

სამთავრობო სოციალური კომიტეტის ქვეკომიტეტები

1. მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეთა მოხსენებებს და ექსპერტთა კომიტეტის დასკვნებს განიხილავს ევროპის საბჭოს სამთავრობო სოციალური კომიტეტის ქვეკომიტეტი;
2. ქვეკომიტეტში შედის მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი მხარის თითო წარმომადგენელი. იგი იწვევს მრეწველთა არა უმეტეს ორი საერთაშორისო ორგანიზაციის და პროფკავშირთა არა უმეტეს ორი საერთაშორისო ორგანიზაციის წარმომადგენლებს სხდომებზე დასასწრებად სათათბირო ხმის უფლებით. ამას გარდა, მას შეუძლია კონსულტაციები გამართოს ისეთი არა უმეტეს ორი საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლებთან, რომელთაც ევროპის საბჭოსთან აქვთ კონსულტაციური სტატუსი საკითხებში, რომლებშიც უპირველეს ყოვლისა, კომპეტენტური არიან მოცემული ორგანიზაციები. ამგვარი საკითხია მაგალითად, ოჯახის სოციალური უზრუნველყოფა და ეკონომიკური და სოციალური დაცვა.
3. ქვეკომიტეტი მინისტრთა კომიტეტს წარუდგენს მოხსენებას, რომელიც შეიცავს მის დასკვნებს და დაურთავს ექსპერტთა კომიტეტის მოხსენებას.

მუხლი 28

კონსულტაციური ასამბლეა.

ევროპის საბჭოს გენერალური მდივანი კონსულტაციურ ასამბლეას უგზავნის ექსპერტთა კომიტეტის დასკვნებს. კონსულტაციური ასამბლეა თავის მოსაზრებას ამ დასკვნების შესახებ გააცნობს მინისტრთა კომიტეტს.

მუხლი 29

მინისტრთა კომიტეტი

კომიტეტში დასწრების უფლების მქონე წევრთა ხმების 213-ის უმრავლესობით მინისტრთა კომიტეტს შეუძლია ქვეკომიტეტის მოხსენების საფუძველზე და კონსულტაციურ ასამბლეასთან კონსულტაციის შემდეგ მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველ მხარეს მისცეს აუცილებელი რეკომენდაციები.

ნაწილი V

მუხლი 30

ვალდებულებებისაგან გადახვევა ომის ან საგანგებო მდგომარეობის პერიოდში

1. ომის ან სხვა საგანგებო მდგომარეობის დროს, რომელიც ერის არსებობას ემუქრება, მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერ მხარეს შეუძლია მიიღოს ზომები ამ ქარტიით ნაკისრი ვალდებულებებისაგან გადახვევის შესახებ მოცულობით, რომელიც შეეფარდება შექმნილი მდგომარეობის სერიოზულობას მხოლოდ იმ პირობით, რომ ამგვარი ზომები არ შეეწინააღმდეგება სხვა ვალდებულებებს საერთაშორისო სამართლის თვალსაზრისით.
2. ამ უფლების გამოყენებელი ნებისმიერი მხარე მისაღებ ვადებში აცნობებს ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს მიღებული ზომების და მათი მიღების მიზეზების შესახებ. ამგვარადვე აცნობებს გენერალურ მდივანს, როდესაც მიღებული ზომები შეწყვეტენ მოქმედებას და ქარტიის დებულებათა შესრულება მთელი მოცულობით განახლდება.
3. თავის მხრივ გენერალური მდივანი აცნობებს მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხარეებს და შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ მდივანს ყველა შეტყობინების შესახებ, რომელიც მიიღო ამ მუხლის II პუნქტის შესაბამისად.

მუხლი 31

შეზღუდვები

1. პირველ ნაწილში შემავალი უფლებანი და პრინციპები, როდესაც ისინი ეფექტურად მოქმედებენ და II ნაწილში გათვალისწინებული მათი პრაქტიკული განხორციელება არ წარმოადგენენ ამ ნაწილში მიუთითებელი შეზღუდვების ობიექტს. გარდა შემთხვევებისა რომლებიც გათვალისწინებულია კანონმდებლობით და სავალდებულოა დემოკრატიულ საზოგადოებაში სხვათა უფლებების და თავისუფლებების ან სახელმწიფო ინტერესების, ეროვნული უშიშროების, მოქალაქეთა ჯანმრთელობისა და მორალის დასაცავად.
2. ქარტიაში მითითებული შეზღუდვები გამოყენებული უნდა იქნეს მხოლოდ იმ მიზნების განსახორციელებლად, რომელთათვისაც ისინი გათვალისწინებულია.

მუხლი 32

ქარტის დამოკიდებულება საშინაო სამართალთან და საერთაშორისო შეთანხმებებთან.

მოცემული ქარტიის დებულებანი არ ეწინააღმდეგება საშინაო სამართალს ან სხვა ნებისმიერ ორმხრივ თუ მრავალმხრივ ხელშეკრულებებს, კონვენციებს ან შეთანხმებებს, რომლებიც უკვე მოქმედებენ ან შეიძლება შევიდნენ ძალაში და რომელთა თანახმადაც დაცვაში მყოფ პირებს ეძლევათ უფრო ხელსაყრელი რეჟიმი.

მუხლი 33

დებულებათა განხორციელება კოლექტიური შეთანხმებების გზით

1. სახელმწიფო წევრებში, სადაც ამ ქარტიის II ნაწილის მე-2 მუხლის 1, 2, 3, 4 და 5 პუნქტების დებულებანი, მე-7 მუხლის 4, 6, და 7 პუნქტების და მე-10 მუხლის 1, 2, 3 და 4 პუნქტების დებულებანი ერთის მხრივ მეწარმეთა ან მეწარმეთა ორგანიზაციების და მეორეს მხრივ – მუშათა ორგანიზაციებს შორის შეთანხმების საგანს წარმოადგენს ან ჩვეულებრივ სხვაგვარად ხორციელდება, ვიდრე ეს კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული, შესაძლებელია მიცემულ იქნეს ვალდებულებანი ამ პუნქტების თანახმად და ისინი ქმედითად ითვლება, თუ ამგვარი შეთანხმების საფუძველზე ან სხვა საშუალებით დებულებანი განხორციელდება მუშათა უმეტესი ნაწილის მიმართ.
2. სახელმწიფო-წევრებში, სადაც ეს დებულებანი კანონმდებლობითაა გათვალისწინებული, ვალდებულება ამგვარად შეიძლება მიეცეს და იგი ქმედითად ითვლება თუ ხორციელდება კანონმდებლობის საფუძველზე მუშათა უმეტესი ნაწილის მიმართ.

მუხლი 34

ტერიტორიული გამოყენება

1. მოცემული ქარტია გამოიყენება მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი მხარის მეტროპოლიის ტერიტორიაზე. ქარტიაზე ხელმოწერ ყოველ მთავრობას თავისი სარატიფიკაციო სიგელის ან დამტკიცების ხელმოწერის ან შეტყობინების შესანახად გადაცემის დროს შეუძლია ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გააკეთოს განცხადება იმ ტერიტორიის მითითებით, რომელიც ჩაითვლება მეტროპოლიის ტერიტორიად.
2. მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერ მხარეს შეუძლია ამ ქარტიის რატიფიცირების ან დამტკიცების დროს ან ნებისმიერ სხვა დროს ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს აცნობოს, რომ მთელი ქარტიის ან მისი ცალკეული ნაწილების მოქმედება ვრცელდება ტერიტორიაზე, რომელიც არ შედის მეტროპოლიაში ან ტერიტორიებზე, რომლებიც მითითებული იქნება დეკლარაციაში და რომელთა საერთაშორისო ურთიერთობებზეც პასუხს აგებს და რომელთა საერთაშორისო პასუხისმგებლობას იღებს მოცემული სახელმწიფო. განცხადებაში მითითებული უნდა იყოს ქარტიის II ნაწილის მუხლები და პუნქტები, რომელთაც სავალდებულო ძალა აქვთ მოცემულ ტერიტორიაზე.
3. ქარტიის მოქმედება განცხადებაში მითითებულ ტერიტორიაზე ან ტერიტორიებზე იწყება ოცდამეათე დღეს გენერალური მდივნის მიერ ამგვარი შინაარსის განცხადების მიღების თარიღიდან.

4. მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერ სახელმწიფოს შეუძლია შემდგომ ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაკეთებულ განცხადებაში მიუთითოს, რომ ამ მუხლის II პუნქტის თანახმად, მითითებულ ტერიტორიებზე სავალდებულო შესრულების ძალის მქონედ მიიჩნევა ნებისმიერ მუხლს ან პუნქტს, რომელიც ადრე მოცემული ტერიტორიის ან ტერიტორიების მიმართ არ მიუღია. შემდგომ აღებული ამგვარი ვალდებულებანი ითვლება შესაბამისი ტერიტორიისადმი თავდაპირველად გაკეთებული განცხადების შემადგენელ ნაწილად და მოქმედებაში შედის შეტყობინებიდან 30-ე დღეს.
5. გენერალური მდივანი ქარტიაზე ხელმომწერ სხვა მთავრობებს და შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს აცნობებს ნებისმიერი შეტყობინების შესახებ რომელსაც იგი მიიღებს მოცემული მუხლის შესაბამისად.

მუხლი 35

ხელმომწერა, რატიფიკაცია და ძალაში შესვლა

1. მოცემული ქარტია ხელმოსაწერად ღიაა ევროპის საბჭოს წევრთათვის, ხდება მისი რატიფიკაცია ან დამტკიცება. სარატიფიკაციო სიგელები ან დამტკიცების შეტყობინება შესანახად გადაეცემა ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს.
2. მოცემული ქარტია ძალაში შედის მეხუთე სარატიფიკაციო სიგელის ან დამტკიცების შეტყობინების შესანახად გადაცემის 30-ე დღეს.
3. ქარტიაზე ხელმომწერი ნებისმიერი მთავრობისათვის, რომელმაც მოგვიანებით მოახდინა მისი რატიფიცირება, ქარტია ძალაში შედის მისი სარატიფიკაციო სიგელის ან დამტკიცების შეტყობინების შესანახად გადაცემის 30-ე დღეს.
4. გენერალური მდივანი ევროპის საბჭოს წევრებს და შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს აცნობებს ქარტიის ძალაში შესვლის, მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეების შესახებ, რომელთაც მოახდინეს მისი რატიფიცირება ან დამტკიცება, და ნებისმიერი სარატიფიკაციო სიგელის ან დამტკიცების შეტყობინების მოგვიანებით შესანახად გადაცემის შესახებ.

მუხლი 36

შესწორებები

ევროპის საბჭოს ნებისმიერ წევრს შეუძლია შესწორებანი მოცემული ქარტიისადმი შესთავაზოს ევროპის საბჭოს გენერალური მდივნის სახელზე გაგზავნილ განცხადებაში. გენერალური მდივანი ევროპის საბჭოს სხვა წევრებს ამგვარად შეთავაზებულ შესწორებებს აცნობს, მათ განიხილავს მინისტრთა კომიტეტი და კონსულტაციური ასამბლეა გამოიტანს დასკვნას. მინისტრთა კომიტეტის მიერ დამტკიცებული ნებისმიერი შესწორება ძალაში შედის 30-ე დღეს მას შემდეგ, რაც მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეები ყველა წევრს და შრომის საერთაშორისო

ბიუროს გენერალურ დირექტორს აცნობებს ამგვარ შესწორებათა ძალაში შესვლის შესახებ.

მუხლი 37

დენონსაცია

1. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველ მხარეს შეუძლია მოახდინოს მოცემული ქარტიის დენონსაცია მისი ძალაში შესვლიდან 5 წლის გასვლის შემდეგ ან ყოველი შემდგომი ორწლიანი პერიოდის გასვლის შემდეგ. ყოველ ამგვარ შემთხვევაში წინასწარ ექვსი თვით ადრე უნდა აცნობონ ევროპის საბჭოს გენერალურ მდივანს, რომელიც შესაბამისად, აცნობებს სხვა მხარეებს და შრომის საერთაშორისო ბიუროს გენერალურ დირექტორს. დენონსაცია არ შეეხება ქარტიის მონაწილე სხვა მხარეებს იმ პირობით, თუ მათი რიცხვი ნებისმიერ დროს არ არის 5-ზე ნაკლები.
2. მოლაპარაკებაში მონაწილე ნებისმიერ მხარეს შეუძლია წინა პუნქტის დებულების თანახმად მოახდინოს ქარტიის II ნაწილის ნებისმიერი მუხლის ან პუნქტის დენონსაცია იმ პირობით, რომ მისთვის სავალდებულო მუხლების და პუნქტების რიცხვი არასოდეს არ იქნება პირველ შემთხვევაში – 10-ზე ნაკლები, მეორე შემთხვევაში – 45-ზე ნაკლები, და ამ მუხლებისა და პუნქტების რიცხვში იქნება მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარის მიერ არჩეული მუხლები მე-20 მუხლის I პუნქტის ბ ქვეპუნქტში ჩამოთვლილი მუხლებიდან.
3. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველ მხარეს შეუძლია მთლიანად ამ ქარტიის ან ქარტიის II ნაწილის ნებისმიერი მუხლის ან პუნქტის დენონსაცია ამ მუხლის I პუნქტის თანახმად ნებისმიერი ტერიტორიის მიმართ, სადაც აღნიშნული ქარტია მოქმედებს 34-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად გაკეთებული განცხადებით.

მუხლი 38

დამატება

ქარტიის დამატება მისი შემადგენელი ნაწილია

სოციალური ქარტიის დამატება სოციალური ქარტიის მოქმედების სფეროს დაცვის ქვეშ მყოფი პირების მიმართ

1. მე-12 მუხლის მე-4 პუნქტის და მე-13 მუხლის მე-4 პუნქტისათვის ზიანის მიუყენებლად, პირებად, რომლებზედაც ვრცელდება 1-17 მუხლები ითვლებიან უცხოელებიც. მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი მოლაპარაკებაში მონაწილე მეორე მხარის მოქალაქენი არიან, რომლებიც შესაბამისი მხარის ტერიტორიაზე კანონიერ საფუძველზე ცხოვრობენ ან მუდმივად მუშაობენ. ეს მუხლები გაგებულ უნდა იქნეს მე-18 და მე-19 მუხლების დებულებათა შექმნა. ამგვარმა

გაგებამ ზიანი არ უნდა მიაყენოს ანალოგიური პირობების გამოყენებას ნებისმიერი მხარის წარმომადგენელი პირებისათვის;

2. მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველი მხარე 1951 წლის 28.VII ქენევაში ხელმოწერილი „ლტოლვილთა შესახებ კონვენციის“ თანახმად ლტოლვილებს, რომელნიც მათ ტერიტორიაზე კანონიერად იმყოფებიან, აძლევენ მაქსიმალურად ხელსაყრელ რეჟიმს, ყოველ შემთხვევაში, არანაკლებ ხელსაყრელს იმასთან შედარებით, რომელიც განსაზღვრულია აღნიშნული კონვენციით და ნებისმიერი სხვა მოქმედი საერთაშორისო დოკუმენტით გათვალისწინებული ვალდებულებებით ლტოლვილების შესახებ.

ნაწილი I

პუნქტი XVIII.

ნაწილი II

მუხლი 18

პუნქტი I

არსებობს გაგება, რომ ეს დებულებანი არ ეხება მონაწილე მხარის ტერიტორიაზე შესვლის საკითხს და ზარალს არ აყენებს 1955 წლის 13 დეკემბერს პარიზში ხელმოწერილ ევროპულ კონვენციას ბინადრობის შესახებ.

ნაწილი III

მუხლი 1

პუნქტი II

მოცემული დებილება არ კრძალავს და რა რთავს ნებას დაშვებული იქნას კავშირის უსაფრთხოების შესახებ ნებისმიერი შენიშვნა ან პრაქტიკა.

მუხლი 4

პუნქტი IV

ეს დებულება არ კრძალავს სერიოზული სამართალდარღვევისათვის დაუყოვნებლივ დათხოვნას.

მუხლი 4

პუნქტი V

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეს შეუძლია აიღოს ამ პუნქტში მითითებული ვალდებულება. თუ მუშათა უმეტესობისათვის ხელფასიდან დარიცხვები (ВЫЧЕТЫ) არ დაიშვება კანონით, ან კოლექტიური შეთანხმებით, ან არბიტრაჟის გადაწყვეტილებით. ეს არ ეხება პირებს, რომლებზეც არ ვრცელდება მითითებული ვალდებულება.

მუხლი 6

პუნქტი IV

მოლაპარაკებაში მონაწილე ყოველ მხარეს შეუძლია იმ საქმეში, რაც მას ეხება, დაარეგულიროს კანონიერი გაფიცვის შესახებ კანონის განხორციელება იმ პირობით, რომ ნებისმიერი შემდგომი შეზღუდვის სამართლიანობა, რომელიც შეიძლება ამ უფლებისადმი იქნას გამოყენებული, შეიძლება დამოწმდეს 31-ე მუხლის დებულებათა თანახმად.

მუხლი 7

პუნქტი VIII

მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეს შეუძლია თავის თავზე აიღოს ვალდებულება, მითითებული ამ მუხლში, თუ იგი იმოქმედებს ამ ვალდებულების თანახმად, კანონმდებლობის გათვალისწინებით, რომ უმეტესობა 18 წელს არმიღწეული პირებისა არ იმუშავენ ღამის საათებში.

მუხლი 12

პუნქტი IV

სიტყვები „და ამ შეთანხმებაში ჩამოთვლილი პირობების დაცვით“, რომელიც გამოყენებულია ამ პუნქტის შესავალ ნაწილში, გულისხმობენ კერძოდ, რომ დახმარებისადმი, რომელიც გაიცემა სადაზღვევო თანხისაგან დამოუკიდებლად, მოლაპარაკებაში მონაწილე მხარეს შეუძლია სხვა ქვეყნის მოქალაქისადმი ამგვარი დახმარების გაცემამდე მოითხოვოს ბინადრობის დაწესებული პერიოდის გასვლა.

მუხლი 13

პუნქტი IV

მთავრობებს, რომელნიც არ არიან სოციალური და სამედიცინო დახმარების შესახებ ევროპის კონვენციის მონაწილენი, შეუძლიათ სოციალური ქარტიის რატიფიცირება ამ პუნქტის შესაბამისად იმ პირობით, რომ მოლაპარაკებაში მონაწილე სხვა მხორეთა მოქალაქეებს მისცემენ რეჟიმს, რომელიც შეესაბამება ამ კონვენციის დებულებებს.

მუხლი 19

პუნქტი VI

ამ დებულებაში ტერმინი „უცხოელი მუშის ოჯახი“ გულისხმობს სულ მცირე, მის ცოლს და მის კმაყოფაზე მყოფ 2 წლის ასაკამდე ბავშვს.

ნაწილი IV

ქარტია შეიცავს საერთაშორისო ხასიათის სამართლებრივ ვალდებულებებს, რომელთა შესრულება მხოლოდ მოწმდება ქარტიის IV ნაწილის თანახმად.

მუხლი 20

პუნქტი I

„დანომრილი პუნქტები“ შეიძლება გულისხმობდეს მუხლებსაც, რომელნიც მხოლოდ ერთ პუნქტს შეიცავენ.

ნაწილი V

მუხლი 30

გამოთქმა „ომის ან სხვა განსაკუთრებული მდგომარეობის პერიოდი“ გულისხმობს ომის მუქარასაც. იგი მიიღო ევროპის საბჭომ ტურინში. ძალაში შევიდა 1965 წლის 26 თებერვალს.